

**FREEDOM
BROKER**

**АЛАЯҚТАРДЫҢ АЙЛАЛАРЫНА
ҚАЛАЙ ТҮСІП ҚАЛМАУҒА БОЛАДЫ**

Қоңырау шалып отырған адамның алаяқ екенін қалай түсінуге болады

Құпия ақпаратты сұрайды.

Банк картасының деректері, қаржы операциялары туралы ақпарат, жеке деректер, парольдер, логиндер және т.б.

Асықтырып, үрей туғызады. Дереву әрекет ету керек, әйтпесе

"Смс-тегі үш таңбалы кодты хабарлаңыз..."

AAAAaaaa

Жасанды қауіп төндіреді.

Талаптарды орындамаған жағдайда ақшаны жоғалтумен, заңды, қаржылық және кредиттік салдармен қорқытады.

«ҚК 125 бабына сәйкес...».

Күрделі терминологияны пайдаланады. Шатастыру үшін жоқ заңдар мен банктік рәсімдерге сілтеме жасайды.

Алаяқтар нені пайдалана алады

Сенімсіздік.

Егер сіз банк істерін нашар білетін болсаңыз немесе сервистер қалай жұмыс істеуі керектігіне сенімсіз болсаңыз, алаяқтар оны пайдалана алады.

Жылдам және

оңай ақша табу ниеті Егер сізге жеңіл ақша, мысалы, үлкен ұтыс немесе күтпеген бонус уәде етілсе, бұл тұзақ болуы мүмкін.

Жаңғалақтық.

Егер қолыңыз бос болмаса немесе асығыс болсаңыз, алаяқтар сізді шатастыруға немесе ойланбаған іс жасауға мәжбүрлеуге тырысуы мүмкін.

Ақшадан айырылу қорқынышы.

Егер сізге жинақ ақшаңызға қауіп төніп тұрғанын және тез арада бірдеңе істеу керектігін айтса, бұл сізді ойланбастан әрекет етуге мәжбүрледің жолы болуы мүмкін.

Телефон алаяқтарынан қалай қорғануға болады

1.

Кез келген ақпаратты тексеріңіз. Егер сізге банк немесе басқа ұйым атынан қоңырау шалынса, талаптарын орындауға асықпаңыз. Ақпаратты растау үшін компанияның ресми нөміріне қоңырау шалыңыз.

2.

Бас тартудан қорықпаңыз.

Егер күмән туса, кез келген ұсыныстардан немесе талаптардан сенімді түрде бас тартыңыз.

3.

Қысыммен әрекет етпеңіз.

Қысым немесе үрей сезінетін болсаңыз, ешқандай әрекет жасамаңыз және жеке мәліметтерді ұсынбаңыз.

5.

Құпия ақпаратты ұсынбаңыз.

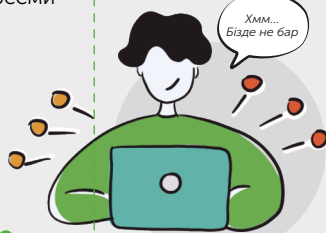
Мысалы, парольдер немесе ПИН-кодтар. Адал ниетті компаниялар мен сервистер мұндай ақпаратты ешқашан сұрамайды, өйткені бұл цифрлық қауіпсіздік талаптарына қайшы

4.

Алаяқтардың әдістерін зерттеңіз.

Алаяқтықтың негізгі схемаларын білу үшін алаяқтардың қалай әрекет ететіні туралы оқыңыз.

6.

Біреудің сұрауы бойынша бағдарламалық қамтамасыз етуді немесе бағдарламаларды орнатпаңыз. Әсіресе, белгісіз нөмірден қоңырау шалынса.

ФИШИНГТІК ХАТТАРДЫ ҚАЛАЙ ТАНУҒА БОЛАДЫ және интернетте алаяқтардан қорғану амалдары қандай

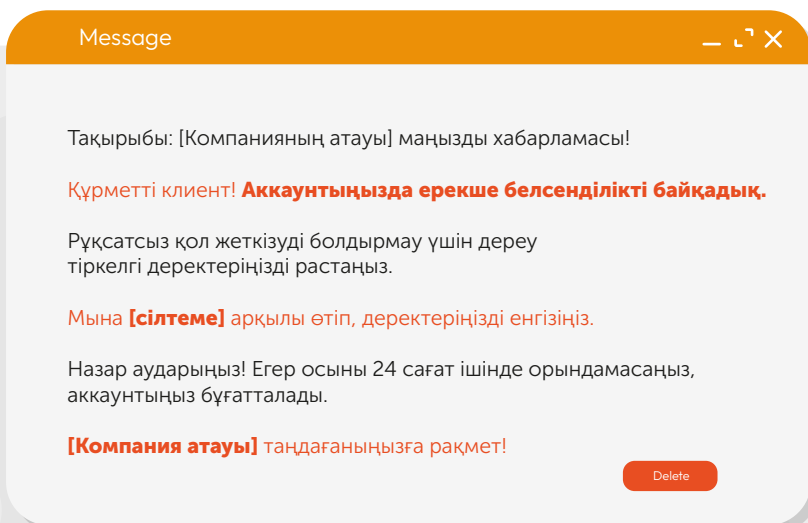
Фишингтік хаттар дегеніміз не

Бұл қаржы ұйымдарының, сервистердің немесе тіпті достарыңыздың ресми хаттары сияқты көрінетін жалған хабарламалар. **Мұндай хаттардың мақсаты - сіздің жеке ақпаратыңызды ұрлау** (мысалы, құпия сөздер және банк карталарының нөмірлері).

Фишингтік хаттар қалай көрінеді

- 1 Әдетте олар бірденені тез арада растауды, құпия сөзді өзгертуді немесе есеп туралы ақпаратты жаңартуды сұрайды.
- 2 Хаттарда жалған сайттарға сілтемелер болуы мүмкін, онда сізден жеке деректеріңізді енгізу сұралады.
- 3 Кейде мұндай хаттарда грамматикалық қателер болуы мүмкін (спам-сүзгілерді айналып өту үшін).

Алаяқтықтың кең таралған схемалары

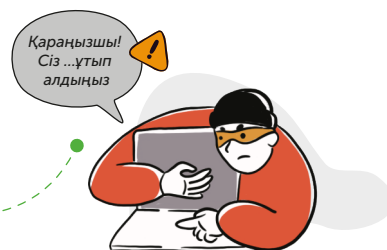
Шотты бұғаттау туралы жалған хабарламалар.

Алаяқтар шотыңыздың бұғатталғанын және оны қалпына келтіру үшін жеке деректерді енгізуді сұрайды.

Көмек туралы өтініштер.

Алаяқтар сіздің таныстарыңыздай болып, жедел көмек көрсету үшін ақша аударуды сұрауы мүмкін.

Ұтыс немесе мұрагерлік туралы ұсыныстар.

Олар күтпеген ұтыс немесе мұра туралы жазуы мүмкін, бірақ алу үшін ақша төлеуге немесе жеке деректерді ұсынуға тура келеді.

Қорғану амалы

Күдікті сілтемелер арқылы өтпеңіз. Егер сізге қызық хат келсе, оның ішіндегі сілтемелерді баспаған дұрыс.

yes

Жіберушінің мекенжайын тексеріңіз. Егер электрондық пошта мекенжайы ерекше болса, ол фишингтік хат болуы мүмкін.

yes

Екі факторлы аутентификацияны пайдаланыңыз. Бұл аккаунттарыңыз үшін қосымша қорғау деңгейі.

yes

Жеке ақпаратыңызды бөліспеңіз. Дереккөздің сенімділігіне сенімсіз болсаңыз, құпия сөздеріңізді, карта деректерін және басқа маңызды құпия сөздерді ешқашан және еш жерде енгізбеңіз.

yes

Антивирусты пайдаланыңыз. Компьютерде вирусқа қарсы бағдарламалық жасақтаманы үнемі жаңартып тұрыңыз.

yes

Мұқият болыңыз. Егер хат күдікті болып көрінсе, қаржы ұйымына тікелей қоңырау шалып, ақпаратты қайта тексерген жөн.

yes

Есіңізде болсын: Алаяқтық зардаптарына тап болудан гөрі, алдын ала сақтанып, ақпаратты тексерген дұрыс. Интернетте сөйлескенде сақ болыңыз.

Фишингтік сайттар дегеніміз не

Бұл жеке деректерді (логиндерді, құпия сөздерді, банк карталарының нөмірлерін және басқа да құпия ақпаратты) ұрлау үшін жасалған қолдан жасалған веб-парақшалар. Мұндай сайттар пайдаланушыларды алдау және оларды жеке деректерді енгізуге мәжбүрлеу үшін танымал беттер мен сервистердің кейпінде болуы мүмкін.

Интернет-банкинг

Әлеуметтік желілер

Электрондық поштаға кіру парақшалары

Онлайн-дүкендер

Сауда платформалары

Корпоративтік сайттар

Жеке кабинеттер

Алаяқтар фишингтік сайттарда пайдаланатын әдістер

Жалған кіру пішіндері.

Фишингтік сайттар көбінесе логин мен құпия сөзді енгізуге арналған пішіндерді қамтиды, олар шынайы болып көрінгенмен, бірақ шын мәнінде енгізілген деректерді алаяқтарға жібереді.

Ресми дизайнды имитациялау.

Сайттар белгілі брендтердің, қаржы ұйымдарының немесе сервистердің шынайы сайттарының дизайнын дәл көшіре алады.

URL мекенжайларын манипуляциялау.

Алаяқтар шын мәніне өте ұқсас URL-ді пайдалана алады. Бұл үшін олар тек бірнеше әріпті өзгерте алады (*ffln.kz орнына ffin.kz*) немесе жоғарғы деңгейдегі басқа домендік атауды (*мысалы, .net орнына .com*) пайдалана алады.

Жалған ұсыныстар мен акциялар.

Жеке қаражатты дереу енгізуді талап ететін сенгісіз тиімді ұсыныстар, жоғары кірістілік немесе мерзімді акциялар

Зиянды БҚ.

Кейбір фишингтік сайттар сіздің құрылғыңызға пайдалы бағдарламалар ретінде зиянды бағдарламалық қамтамасыз етуді орнатуға тырысуы мүмкін.

Жасырын қайта бағыттаулар.

Мұндай сайтқа кіру сізді басқа фишингтік немесе зиянды сайттарға жіберуі мүмкін.

Фишингтік сайттарды қалай тануға болады

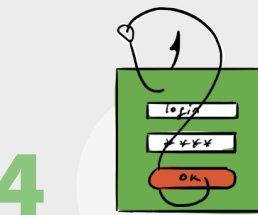
1 URL мекенжайын тексеріңіз. Жалған сайттар көбінесе шынайы сайттарға ұқсас, бірақ аздаған айырмашылықтары немесе қателіктері бар мекенжайларды пайдаланады.

2 HTTPS болуы. Қауіпсіз сайттар жіберілетін деректерді қорғауды қамтамасыз ететін HTTPS хаттамасын пайдаланады. HTTPS болмауы фишингтің белгісі болуы мүмкін.

3 Дизайн және орфография. Сайттағы сапасыз дизайн, грамматикалық және пунктуациялық қателер фишингті көрсетуі мүмкін.

4 Жеке ақпаратты сұрату. Егер сайт бірден құпия деректерді енгізуді сұраса, сақ болыңыз.

Қалай қорғануға болады

Жеке деректерді енгізбеңіз

Адал ниетті компаниялардың ресми сайттары ешқашан банк карталарының барлық деректерін, басқа сервистердің логиндері мен парольдерін және басқа да жеке деректерді сұрамайды

yes

Фишингтен қорғау функциясы бартаңтивирустарды пайдаланыңыз.

Олар күдікті сайттарда кіргеніңізді ескерте алады.

yes

Екі факторлы аутентификация.

Оны мүмкіндігінше қосыңыз. Осылайша аккаунттарыңызды қосымша қорғай аласыз.

yes

Интернетке жеке деректерді енгізгенде әрқашан мұқият және сақ болыңыз. Егер сайттың шынайылығына қатысты күмәніңіз болса, алдын ала сақтанып, деректерді енгізбеген дұрыс.

Құпия сөздерді браузерде сақтамаңыз.

Сенімді құпия сөздер менеджерін пайдаланыңыз.

yes

Бағдарламалық жасақтаманы жүйелі түрде жаңартып тұрыңыз.

Браузеріңіз бен операциялық жүйеңіздің соңғы нұсқаларға дейін жаңартылғанына көз жеткізіңіз.

yes